

Tekboynuz Takımyıldızı

Zengin kış gökyüzünde genellikle pek fazla dikkati çekmez Tekboynuz. Bu takımyıldız, aslında kışın en çok bakılan bölgelerden birinde, kış üçgeninin ortasında yer alır. Üstelik, Samanyolu kuşağı üzerinde bulunduğundan, Tekboynuz pek çok ilgi çekici gökcismine de ev sahipliği yapar.

Tekboynuz'daki ilginç gökcisimlerinden biri, Beta (β) Tekboynuz adlı yıldızdır. Bu, aslında üçlü yıldızdır. Üçlünün iki bileşeni 5; ötekisiye 6 kadir parlaklıktadır. Üçlüyü görebilmek için küçük bir teleskop ya da bir dürbün yeterli olur. İlk bakışta iki yıldız görünür; ancak, biraz daha sönük olanı, daha dikkatli bakılınca görülebilir.

Epsilon (ϵ) Tekboynuz adlı çift yıldız, dürbünlü gözlemciler için bir başka iyi hedef. Çift, biri 4,3 kadir parlaklıkta mavi-beyaz bir yıldız; öteki 6,7 kadir parlaklıkta sarı bir yıldızdan oluşuyor.

Tekboynuz, iki ünlü yıldız kümesini içerir. Her ikisi de birer bulutsunun içindedir. Kümelerin çevresin-

deki bulutsular, genç yıldızları oluşturan bulutsunun arta kalanıdır.

NGC 2244, kış gökyüzündeki en güzel açık yıldız kümelerinden biridir. Küme, yaklaşık Ay'ın gökyüzünde kapladığı alan kadar bir bölgeye yayılmış bir düzine kadar yıldız içerir. Bu nedenle, yüksek büyültmeli bir teleskopla değil, en iyi, bir dürbünle gözlenebilir. Yıldız kümesinin gizemiyse uzun pozlamalı fotoğraflarda ortaya çıkar. Kümeyi oluşturan bulutsu, ünlü Rozet Bulutsusu'dur. Ne yazık ki, bulutsunun küçük teleskoplarla ya da dürbünle görülmesi zordur. Ancak çok iyi koşullarda, büyük dürbünlerle (örneğin 11x80) ya da teleskopla yaklaşık iki ay çaplı bulutsu, çok silik biçimde görülebilir. Rozet Bulutsusu, bize 5500 ışık yıl ötede yer alır ve içinde yer alan NGC 2244, bilinen en genç yıldız kümelerinden biridir. Kümenin yaşı yaklaşık 3 milyon yıldır.

Tekboynuz'daki öteki önemli yıldız kümesi, NGC 2264'tür. Kümeye dürbünle baktığımızda, bir ok başı biçiminde bir düzine yıldızla birlikte

pek çok sönük yıldız görülür. Kümede yer alan en parlak yıldız, 4,7 kadir parlaklıktaki sıcak bir yıldız olan S Tekboynuz'dur. NGC 2244 gibi, bu küme de bir bulutsunun içinde yer alır. Ancak, bu bulutsuyu dürbünle ya da küçük teleskoplarla görmek olanaksızdır. Kümenin içinde yer aldığı bulutsunun adı Koni Bulutsusu'dur. NGC 2264'ün bize uzaklığı yaklaşık 2500 ışık yıldır.

Rozet Bulutsusu'nun yaklaşık iki derece kuzeydoğusunda, adını Kanadalı gökbilimci Plaskett'ten alan ilginç bir yıldız yer alır. Plaskett Yıldızı, bilinen en büyük kütleli ikili yıldızdır. İkiliyi oluşturan yıldızların her biri Güneş'in en azından 55 katı kütleyle sahiptir. İkili birbirine o kadar yakındır ki, herhangi bir teleskopla ayırt etmek olanaksızdır. Gökbilimciler tayföçümü yaparak burada iki yıldız olduğunu söyleyebiliyorlar. İkili, birbiri etrafında yaklaşık 14 günde bir dolanıyor. Bu kadar büyük kütleli yıldızlar, kısa ömürlüdür. Bu nedenle bu ikilinin bir milyon yaşından genç oldukları tahmin ediliyor.

Gökyüzü Dergisi Bir Yaşında

Amatör gökbilim dergisi Gökyüzü, 1 yaşına bastı. Daha önce, bir bülten olarak çıkartılan Gökyüzü, Ocak 1999'da dergiye dönüşmüştü. Dergi, 2000 yılına girerken bazı yenilikleri içeriyor. Gökyüzü, kazandığı yeni görünümün ötesinde, Türkiye'deki deneyimli amatör gökbilimcilerin aralarında bulunduğu geniş bir yazar kadrosuyla yayın hayatını sürdürüyor. Yazar kadrosundaki gelişmelerin yanı sıra, derginin daha fazla okuyucuya ulaşması amaçlanıyor.

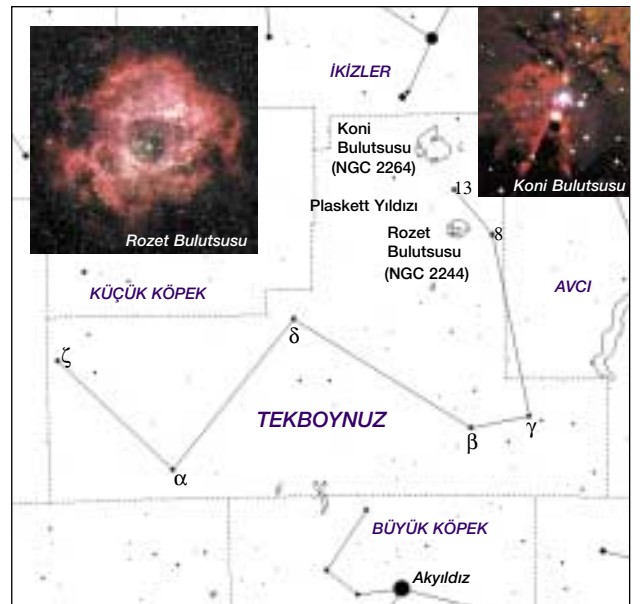
Gökyüzü'ne abonelik ile ulaşılabilir. Abonelik ücreti 6 sayı için 4 milyon, 12 sayı için 7 milyon TL. Abone olmak için, abonelik ücretinin İş Bankası ODTÜ Şubesi 4229-615784 no'lu Amatör Astronomi Topluluğu hesabına yatırıldıktan

sonra dekontun açık adresle birlikte, aşağıdaki adrese gönderilmesi gerekiyor.

Adres: ODTÜ Amatör Astronomi Topluluğu, Fizik Bölümü Z-26 06531 ANKARA
Telefon: (312) 210 43 13

1 yaşında

Ayın Gök Olayları

Bu ayın en ilginç gök olayı, 21 Ocak sabahı oluşacak tam Ay tutulması kuşkusuz. 2000 yılının Türkiye'den gözlenebilecek tek Ay tutulması bu. Tutulma, sabaha karşı gerçekleşecek. Parçalı tutulmanın başlangıç saati 05:06; tam tutulmanın başlama saatiyse 06:08. Tam tutulma, 07:25'te sona eriyor. Bu tutulmanın ilginç yanı, tam tutulma sırasında havanın aydınlanmaya başlaması ve Ay'ın parçalı tutulmuş olarak batması. Ayın batışıyla birlikte Güneş doğacak.

Jüpiter ve **Satürn**, birkaç aydır olduğu gibi, bu ay da oldukça iyi konumdalar. İki gezegen giderek birbirlerine yaklaşıyorlar. Yıl başında, aralarındaki açısal uzaklık yaklaşık

15 Ocak 2000 Saat 21⁰⁰'de gökyüzünün genel görünüşü

15° olacak. Bu uzaklık, ay sonunda biraz daha azalmış olacak.

Satürn ve Jüpiter, teleskoplu gözlemcilerde de bu ay cömert davranacak.

Gezegenler, quadrature konumunda (Güneş Sistemi'ne tepeden bakarsak, quadrature durumunda, Dünya-Güneş-Gezegen açısı 90° olur.) olduklarından, gezegenlerin uyduları, gezegenin gölgesinde kalabilir. Bu sayede, Jüpiter'in arkasından geçen uyduları, gezegenin hemen arkasından değil, biraz daha doğudan çıkıyor gibi görünür. Ayrıca, bu durumda Satürn'ün gölgesinin kendi halkasına düştüğünü görmek de olasıdır.

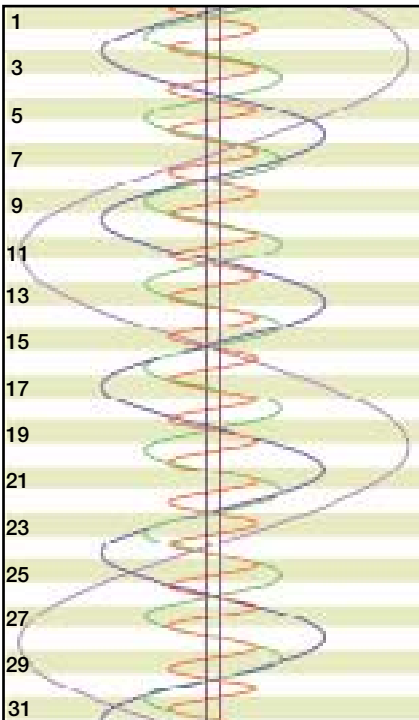
Mars, artık iyice alçalmış durumda. Ancak, gezegen hâlâ batı ufku üzerinde gözlenebiliyor. Gezegen, 10 Ocak'ta Ay'la yakınlaşacak.

Venüs sabah gökyüzünde; ancak artık alçalmaya başlıyor. Ayın başında Güneş'ten üç saat önce doğarken bu süre ay sonunda iki saate inecek.

Ay, 6 Ocak'ta yeniay, 14 Ocak'ta ilkdördün, 21 Ocak'ta dolunay, 28 Ocak'ta son dördün evrelerinde olacak.

Alp Akoğlu

Gökbilim tartışma listemize üye olmak için: majordomo@biltek.tubitak.gov.tr adresine, "subscribe gokbilim" yazan bir ileti gönderebilirsiniz.

— Io — Europa — Ganymede — Callisto

Ocak ayında Jüpiter'in uyduları: Jüpiter'in "Galileo Uyduları" olarak adlandırılan dört büyük uydusu, bir dürbün yardımıyla bile gözlenebilmektedir. Yandaki çizim, ay boyunca, bu uyduların konumlarını göstermektedir. Bu çizelgenin üzerine, (gözleminizi yapacağınız günün ve yaklaşık olarak saatin üzerine) boydan boya bir çizgi çizerek, uyduların o andaki konumlarını bulabilirsiniz.

2-4 Ocak sabah Ay ve Venüs

9-10 Ocak akşam Ay ve Mars